

Klage til EFTAs overvåkningsorgan (ESA) om den norske Regjeringens manglende oppfølging av bestemmelsene i vanddirektivet 2000/60 / EF (WFD) med hensyn til biologiske effekter og andre alvorlige konsekvenser av oppdrettsnæringen.

Norge er verdens største produsent av oppdrettsfisk. Fjorårets produksjon var på hele 1 258 000 tonn laks alene. Miljøpåvirkninger fra oppdrettsnæringen berører store deler av norskekysten, med negative effekter på anadrom (vandrende) fisk som laks. Miljøpåvirkninger fra oppdrettsnæringen, sammen med tilbakegangen i bestandene av (vill) laks, sjøørret og sjørøye bekymrer svært mange.

Bakgrunnen for klagen er at norske myndigheter unnlater å inkludere biologiske effekter av oppdrettsnæringen i gjennomføringen av vanddirektivet i Norge, og bryter dermed både med EU-kommisjonens retningslinjer og sin egen kongelige resolusjon av 11. juni 2010. Saken ble presentert for ESA i fjor, men ikke i form av en formell klage.

Vanddirektivet gir rammene for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannressursene. Hvis en av de alvorligste påvirkningene på vannmiljøet ikke er med, øker risikoen for å undergrave hele prosessen med å utarbeide regionale vannforvaltningsplaner. Noe som vil føre til at den økologiske tilstanden i fjordene våre reduseres og tilbakegangen i rammede bestander av laks, sjøørret og sjørøye vil fortsette. Slik det er i dag synliggjøres ikke problemene i planene, og tiltak for å nå miljømålene, og forbedre situasjonen blir dermed heller ikke iverksatt. Miljøpåvirkningene fra oppdrettsnæringen er økende, og svært alvorlige.

De biologiske effektene av oppdrettsnæringen omfatter

Rømming av oppdrettsfisk

Fiskeridirektoratet offentliggjør tallene på innrapporterte rømminger hvert år. Tallene viser at antall rømt laks i de to verste årene 2006 og 2005, var 921 000 og 717 000. Det offisielle tallet på rapporterte rømminger for 2014 var ca 320 000 fisk, hvorav 303 000 var laks. Til sammenligning kommer rundt 400 000 -500 000 villaks tilbake etter næringsvandringen til den norske kysten hvert år. Rømt fisk kan gyte med villfisk og påvirke overlevelsesevnen til ville bestander, og det kan også medføre tap av genetiske ressurser. De fleste fylker i Norge har elver med 10-25% rømt laks i gytebestanden. Disse fiskene utgjør en stor genetisk risiko for genmaterialet til de nesten 400 villaksbestandene.

Økt infeksjonspress fra lakselus i områder med oppdrettsanlegg

På grunn av det enorme antallet laks i oppdrettsnæringen, er lakselus blitt vanlig langs kysten til alle årstider. Lakselus reduserer både overlevelse og reproduksjon i bestandene av vill laksefisk. Laksesmolt (ungfisk som vandrer ut av elva) smittes på et tidligere stadium enn før, og de infiseres med flere lus. Mellom 5 og 10 lakselus kan være dødelig for en liten laksesmolt eller sjøørretsmolt. Forskning har vist at lakselus kan ta livet av så mye smolt at tilbakevendingen av gytelaks reduseres med 20 prosent. I Hardangerfjorden, som har den høyeste konsentrasjonen av oppdrettsanlegg i Norge, er de fleste laksebestander så kraftig redusert at bestanden ikke kan fiskes på. Sjøørretbestandene er tilsvarende sterkt redusert. Det er også alarmerende rapporter om lakselus på villfisk i andre områder, blant annet i Trøndelag, som er et av de viktigste områdene for norsk villaks.

Utslipp av medikamenter og kjemikalier i oppdrettsnæringen

Bruken av medikamenter og kjemikalier i oppdrettsnæringen har eksplodert de siste årene og er ute av kontroll. Næringen bruker betydelige mengder av ulike medikamenter og kjemikalier for å

bekjempe både lakselus og sykdommer som slippes urensset ut det marine økosystemet. Lakselus bekjempes i hovedsak med kitinsyntesehemmere i fiskefôret, og med hydrogenperoksid i vannbad. Det benyttes også biologiske metoder ved hjelp av leppefisk. Spyling med høytrykk blir også benyttet.

Kjemisk behandling i form av såkalte kitinsyntesehemmere – og hydrogenperoksid har gått rett til vær. Før 2009 ble det bare brukt noen titalls kilo av ulike lusemidler. Fra 2011 til 2013 ble bruken av kitinsyntesehemmere i fôr seksdoblet, og lå i 2014 på 7000 kilo. Hydrogenperoksid ble ikke benyttet før i 2009 da forbruket var på 300 tonn. I 2012 hadde det vokst til mer enn 2500 tonn. Så, i 2013 økte det til over 8000 tonn, og i 2014 var tallet cirka 32 000 tonn. Effektene er generelt dårlig undersøkt, men det er for eksempel forventet at utslipp av stoffer som hemmer kitinsyntese i lakselus vil påvirke andre krepsdyr i tillegg. Kystfiskere rapporterer i økende grad om omfattende og svært bekymringsfulle effekter på rekebestandene i nærheten av oppdrettsanleggene.

Organisk forurensing

Organisk forurensing fra oppdrettsnæringen er anerkjent som den største menneskeskapt kilden til fosfor i norske kystfarvann. Det er store mengder av biologisk avfall (avføring fra fisken, ufordøyd mat og andre former for avrenning, deriblant faste og oppløste næringsstoffer) generert ved fiskeoppdrett. Basert på tall fra Miljødirektoratet tilsvarer utslippene fra norske oppdrettsanlegg avløp fra om lag 10 millioner mennesker. Det er det dobbelte av hele den norske befolkningen. Det er liten tvil om at norske kommuner (ansvarlig for å kjøre renseanlegg med nok kapasitet for alle innbyggere) og landbrukssektoren (som har introdusert en hel rekke strenge tiltak for å kontrollere og redusere spesielt fosfor- og nitrogen avrenning) møter strengere krav til både forebygging og reduksjon av utslipp enn oppdrettsnæringen. Det er klart at utslipp av næringsstoffer i den størrelsesorden vil med stor sannsynlighet ha en indirekte og direkte virkning på økosystemene i norske fjorder.

Forholdet til vanddirektivet

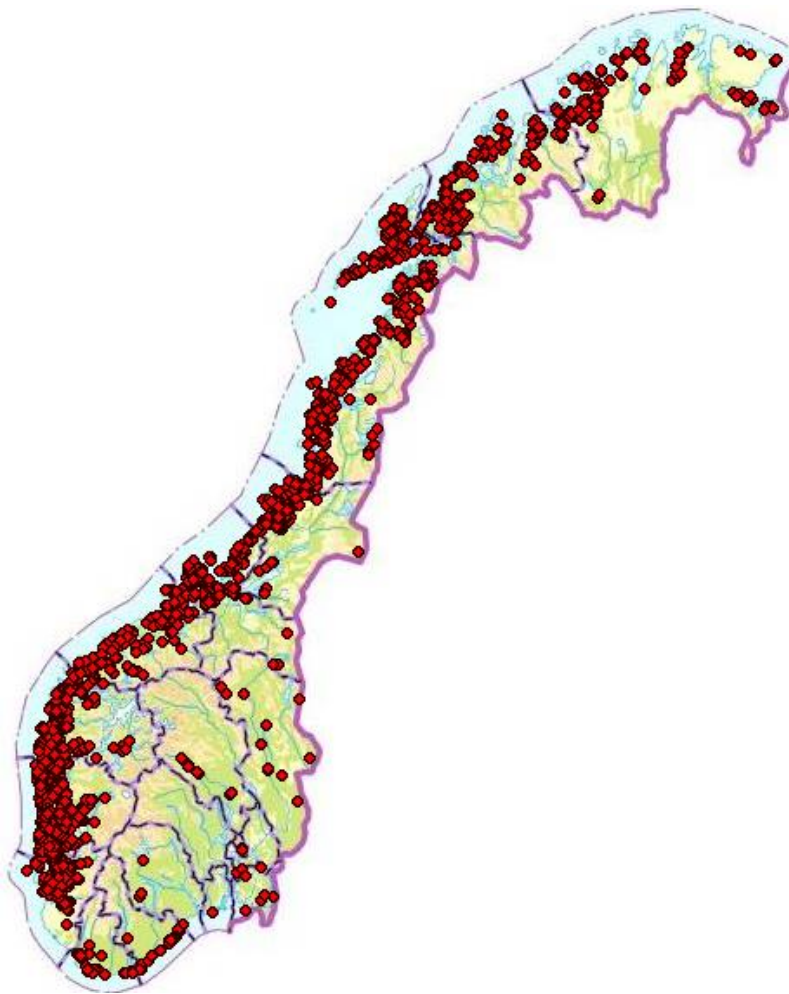
Forvaltningen i Norge er svært sektorisert, energimyndighetene behandler saker som gjelder vannkraft og vindkraft, landbruksmyndigheten tar seg av det som har med landbruk å gjøre, kommunene det som har med vann og avløp osv. Vanddirektivet krever at de ulike sektormyndighetene samarbeider i langt større grad enn tidligere. Til nå er kommunene, landbrukssektoren, energisektoren og industrien alle involvert og bidrar inn i vannforvaltningen, både med kunnskap og tiltak. I lys av dette og de alvorlige konsekvensene av oppdrettsnæringen, er det derfor uakseptabelt at nærings- og fiskeridepartementet unndrar fiskeoppdrett og dens virkninger på vannmiljøet fra den ellers helhetlige vannforvaltningen.

Norge har et internasjonalt ansvar for å ivareta den atlantiske laksen, med norske farvann som noen av de viktigste leveområdene for atlantisk laks i verden. Vi har også et spesielt ansvar for å opprettholde sjørøye, en nordisk art som bruker de nære kystområdene i enda større grad enn laksen. Situasjonen for mange bestander av anadrom fisk i mange norske elver er rett og slett skremmende. I følge Vitenskapelig råd for lakseforvaltning var det totale innsiget av laks i 2014 svært lavt for åttende året på rad. Urovekkende mange laks dør i sjøen før de rekker å komme tilbake til elva og formere seg. Rømt oppdrettslaks og lakselus framstår generelt som de to ikke-stabiliserte bestandstruslene mot norsk villaks. Konsekvensene bruken av medikamenter og kjemikalier vil med stor sannsynlighet få konsekvenser langt utover for enkeltarter.

Da vanddirektivet ble innført i Norge, ble det besluttet å ikke bruke kategorien 'overgangsvann' i norske kyst- og fjordsystemer. I stedet bruker Norge kategorien 'ferskvannspåvirket', for eksempel 'ferskvannspåvirket fjord' eller 'sterkt ferskvannspåvirket fjord' eller 'spesielle vannforekomster'.

Problemet med å bruke disse kategoriene er at fisken ikke er inkludert blant de biologiske kvalitetselementene i klassifiseringssystemet for kystvann. Det betyr igjen at den rapporterte miljøtilstanden i fjorden, elvemunninger og andre brakkvannsområder ikke reflekterer statusen for viktige arter som ål, sjøørret og sjørøye, som alle tilbringer mye tid i fjordene og overgangsvannet, mellom elv og hav - habitater sterkt påvirket av oppdrett i Norge. Det er ikke tilfeldig at disse områdene har blitt kategorisert slik, snarere mener vi det er et bilde på den systematiske unndragelsen av effektene av oppdrettsnæringen fra vanndirektivet.

Ovennevnte informasjon viser noe av omfanget av utfordringene knyttet til oppdrettsnæringen og gjennomføringen av vanndirektivet i Norge. Vannforvaltningsplanene og tiltaksprogrammene som skal gjennomføres 2016-2021 mangler hensyn til en av de mest utfordrende truslene mot de økologiske tilstanden i norske fjorder og kystområder. Vi mener det er helt urimelig og svært uklokt å ikke innlemme de biologiske effekten av oppdrettsnæringen i den norske gjennomføringen av vanndirektivet.

Skjermdump fra <http://kart.fiskeridir.no/default.aspx?gui=1&lang=2> Kart over alle godkjente lokaliteter for å drive akvakultur. I de rundt 1000 anleggene med 4000 merder, står 350–400 millioner fisk.